

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ПЕРИТ ІРИНА ОЛЕГІВНА

УДК 334.72: 330.567.2

**УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ДОМОГОСПОДАРСТВ
ВІД ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Тернопіль – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Західноукраїнському національному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор,
заслужений економіст України
Брич Василь Ярославович,
Західноукраїнський національний університет,
директор навчально-наукового інституту
інноваційних освітніх технологій.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Череп Алла Василівна,
Запорізький національний університет,
професор, декан економічного факультету;

кандидат економічних наук
Солоненко Юлія Валеріївна,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса (м. Вінниця),
доцент кафедри підприємництва,
корпоративної та просторової економіки.

Захист відбудеться «16» квітня 2021 р. о 14.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.082.03 у Західноукраїнському національному університеті за адресою: 46009 м. Тернопіль, вул. Львівська, 11а, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Західноукраїнського національного університету за адресою: 46009 м. Тернопіль, вул. Бережанська, 4.

Автореферат розісланий «15» березня 2021 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент**

І. Я. Омецінська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одним із основних індикаторів розвитку української економіки є доходи домогосподарств від підприємницької діяльності, які отримуються в якості фізичної особи, приватного підприємця, власника юридичних організацій. Однак велика частка сучасних домогосподарств-підприємців надає перевагу традиційним інструментам ведення бізнесу, хаотичним спробам оптимізації локальних бізнес-процесів, а стратегію та стратегічне управління використовують як засіб спонтанного розв'язання питань, що, як правило, стримує розвиток підприємницької діяльності і приріст доходів. В умовах сучасної економіки для того, щоб бізнес ефективно розвивався, підприємець повинен активно моніторити зміни та забезпечувати гнучкість бізнесу до змін. Виникає необхідність перебудови підприємницького мислення у бік запровадження нових інноваційних гнучких практик та методів управління підприємницькою діяльністю, якісної стратегії і ефективного стратегічного управління. Крім цього, ефективність управлінських рішень базується на достовірній інформації та її візуалізації, що забезпечується інструментами автоматизації.

Управління підприємницькою діяльністю суб'єктів господарювання та оцінювання його ефективності, фактори впливу на управління і динаміку показників діяльності сукупного приватного бізнесу досліджували В. Брич, В. Ільїнський, С. Кириченко, Р. Кіртока, Ю. Лапигін, А. Мельник, Ю. Солоненко, Є. Сябер, А. Череп, Л. Штефан, Н. Яркіна; методи гнучкого управління бізнесом – Д. Андерсон, Д. Грін, Х. Кніберг, Р. Піхер, М. Скарін, Е. Стеллман; управління доходами домогосподарств від ведення власного бізнесу та їх динаміку – Н. Васи́лига, І. Дворник, А. Заїка, Т. Кізіма, Л. Ліпич, С. Мостенець, С. Потьомкін, С. Юрій; формування стратегії та стратегічного управління – Р. Бруханський, А. Грушина, А. Лерфі, Р. Марті; автоматизацію бізнесу – В. Кравець, М. Макарова, Н. Ювженко та інші.

Враховуючи значний доробок науковців, сьогодні не виділено єдиного підходу до визначення основних концептів управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності будь-якої форми власності, напрямку діяльності та величини, що розмежовано відокремленим вивченням бізнесу фізичних і юридичних осіб. Як наслідок, необхідність розробки теоретичних, методичних та практичних засад управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності обумовило актуальність теми, окреслення мети, завдань і напрямів дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Західноукраїнського національного університету в рамках держбюджетної теми «Механізм розбудови ринку енергосервісу в контексті підвищення енергоефективності національної економіки, енергетичної та екологічної безпеки України» (державний реєстраційний номер 0120U102053), де автором визначено засади формування показників діяльності підприємств енергосервісу у контексті оптимізації доходів населення, а також госпдоговірної теми «Управління підприємницькою діяльністю в умовах автоматизації» (державний реєстраційний

номер 0120U103136), де автором розроблено рекомендації стосовно удосконалення управління діяльністю приватного бізнесу з використанням інструментів комплексної автоматизації.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає у поглибленні теоретичних положень, розробці методичних і практичних рекомендацій щодо управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності.

Досягнення визначеної мети зумовило постановку і вирішення таких **завдань**:

- дослідити сучасні підходи до управління підприємницькою діяльністю, удосконалити класифікацію функцій і принципів управління бізнесом;
- визначити сутність та основний інструментарій управління підприємницькою діяльністю за Agile, Scrum, Kanban, XP, Lean;
- сформувати сутність понять «підприємницька діяльність домогосподарств», «доходи домогосподарств від підприємницької діяльності», види функцій і класифікацію бізнес-орієнтованих домогосподарств;
- модифікувати економічний зміст понять «стратегія управління доходами» та «стратегічне управління»;
- ідентифікувати факторні впливи на управління доходами домогосподарств від бізнесу, використавши засоби кореляційно-регресійного і економічного аналізу;
- класифікувати стратегії управління бізнесом та розробити модель стратегічного управління підприємницькою діяльністю;
- визначити сутність управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності та розробити метод ефективного розвитку бізнесу;
- розробити рекомендації для оцінювання ефективності управління бізнесом у контексті прогресивного розвитку та нарощення дохідності;
- сформувати інструментарій та розробити рекомендації для автоматизації управління бізнесом домогосподарств й оцінювання її ефективності.

Об'єктом дослідження є процеси управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності.

Предметом дослідження є теоретичні положення, науково-методичні та практичні засади управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційної роботи є загальні і спеціальні методи дослідження, зокрема: історико-логічний – для дослідження еволюції концептів управління бізнесом, сутності домогосподарств, підходів до стратегії та стратегічного управління; узагальнення, діалектичної логіки, системно-структурний, формалізації, комплексного аналізу і синтезу – для визначення принципів, функцій, видів, методів, стратегій, стратегічного управління та автоматизації управління підприємницькими доходами домогосподарств; експертний, порівняльно-описовий, моделювання, індукції, дедукції, економічний експеримент, соціологічне опитування, регресійний, статистичний та економічний аналіз – для дослідження динаміки та виявлення факторних впливів на дохідність бізнесу домогосподарств, розробки показників ефективності управління доходами від бізнесу домогосподарств, автоматизації бізнес-процесів; SWOT-аналіз – для оцінки стратегічних перспектив.

Інформаційною базою дисертаційної роботи є праці вітчизняних та зарубіжних науковців з питань теорії та практики управління підприємницькою діяльністю та доходами домогосподарств, законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють підприємницьку діяльність суб'єктів господарювання, офіційні дані Державної служби статистики, звітність суб'єктів господарювання. Розрахунки виконано із застосуванням сучасних методик і базуються на практичному досвіді науковців та авторських розробках.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в поглибленні теоретико-методичних засад та розробці практичних рекомендацій стосовно управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності. Новизна виконаного дослідження відображена у наступних наукових результатах:

вперше:

– розроблено науково-методичний підхід до визначення сутності управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності з точки зору участі власника(-ків) в управлінні бізнесом. Базуючись на такому підході, розроблено «Метод ефективного розвитку» бізнесу будь-якої організаційно-правової форми, напрямку діяльності, величини. Це дозволило розвинути інструментарій економічної науки стосовно комплексного управління бізнесом на засадах гнучкості та циклічності;

удосконалено:

– теоретико-методичні аспекти та основний інструментарій управління підприємницькою діяльністю за методами інноваційного розвитку бізнесу (Agile, Scrum, Kanban, XP, Lean), що, на відміну від інших, дозволило виявити їх універсальність та адаптувати в управління будь-яким бізнесом на засадах комплексності та гнучкості, врахувавши ступінь участі домогосподарства в управлінні підприємницькою діяльністю;

– теоретичні та науково-прикладні аспекти формування факторних впливів на управління доходами і підприємницькою діяльністю домогосподарств та застосування економічних методів і інструментів кореляційно-регресійного аналізу для їх дослідження, що, на відміну від існуючих, дозволило виділити групи та різновиди впливу факторів на бізнес за такими критеріями: характер впливу, рівень виникнення, ступінь керованості, регулярність, наслідки, а також комплексно оцінити їх вплив на показники підприємницької діяльності;

– класифікацію стратегій управління бізнесом за рівнями управління, напрямками діяльності, величиною бізнесу, а також теоретичні та практичні засади формування основних стратегічних рішень, які стали підґрунтям для розробки і обґрунтування моделі стратегічного управління бізнесом «Каскад квадратів», що, на відміну від наявних, дозволяє чітко визначити місце і роль стратегії управління доходами у загальній структурі стратегій управління бізнесом у коротко-, середньо- і довгостроковій перспективах;

– оцінювання ефективності управління бізнесом, в тому числі у контексті нарощення доходності, до та після впровадження управлінських змін, які, на відміну від існуючих, не залежать від періодичних економічних і фінансових показників, дозволяють оцінити проміжну та довгострокову ефективність управління будь-якою підприємницькою діяльністю, комплексно охопивши основні параметри якості;

– напрямки, цілі, види та інструменти автоматизації управління підприємницькою діяльністю, в тому числі на прикладі BAS, а також методику оцінювання ефективності автоматизації бізнесу до та після впровадження змін, які, на відміну від інших, уможливають якісний підбір програмних продуктів для управління підприємницькою діяльністю та здійснення комплексної проміжної і довгострокової оцінки ефективності автоматизації управління бізнесом домогосподарств залежно від його величини та ступеня участі власника в управлінні;
набули подальшого розвитку:

– класифікація та взаємозв'язки функцій управління, принципів управління бізнесом за групами, що, на відміну від існуючих, дозволило сформулювати трактування поняття «управління підприємницькою діяльністю» та обґрунтувати пряму, опосередковану і комбіновану участь власника бізнесу в управлінні будь-якою підприємницькою діяльністю, а центральним атрибутом конкурентного та прогресивного бізнесу визначити засади інноваційного та гнучкого розвитку;

– трактування термінів «підприємницька діяльність домогосподарств», «доходи домогосподарств від підприємницької діяльності», обґрунтування функцій і класифікації домогосподарств, які, на відміну від інших, враховують макро- та мікроекономічну сутність домогосподарств, їх участь в управлінні бізнесом будь-якої організаційно-правової форми, напрямку діяльності, розміру, є підґрунтям для формування консолідованої статистичної аналітики і комплексного аналізу показників бізнесу домогосподарств;

– сутність понять «стратегія управління доходами» та «стратегічне управління», що, на відміну від наявних, враховують особливості підприємницької діяльності суб'єктів господарювання, участь власника в управлінні бізнесом, комплексність процесів управління, коротко-, середньо- і довгострокову доцільність управління та необхідність формування стратегічних альтернатив.

Практичне значення одержаних результатів полягає у спрямуванні результатів дисертації на вирішення проблеми пошуку концептів ефективного управління підприємницькою діяльністю домогосподарств у контексті нарощення їх дохідності. Результати дослідження є цінними для управління бізнесом та підприємницькими доходами суб'єктів господарювання, при розробці методичних рекомендацій стосовно нарощення дохідності та у визначенні стратегічних засад державної політики підтримки розвитку приватного бізнесу.

Результати наукового дослідження використовуються у діяльності підприємств, зокрема: засади формування стратегії та стратегічного управління, основні концепти методів гнучкого управління бізнесом, рекомендації щодо автоматизації бізнес-процесів застосовано у діяльності ТОВ «Мрія Фармінг Тернопіль (довідка № 20/09–001 від 20.09.2019 р.) та ТОВ «Мрія Фармінг Буковина» (довідка № 31/10–Н від 31.10.2019 р.); рекомендації щодо стратегії управління, «Методу ефективного розвитку», автоматизації управління бізнесом використано у діяльності ТОВ «Мрія Фармінг Поділля» (довідка № 19/0144–н від 11.10.2019 р.) та ТОВ «Мрія Фармінг Львів» (довідка № 11–002н від 15.11.2019 р.), положення моделі «Каскад квадратів», «Методу ефективного розвитку», алгоритм оцінювання ефективності управління бізнесом та автоматизації застосовано у діяльності ТОВ «Логістик Трейд Україна» (довідка № 15/10/2019–1 від 15.10.2019 р.).

Запропоновані теоретичні та практичні рекомендації стосовно управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності враховано у діяльності: Кременецької міської ради при розробці Програми розвитку малого і середнього підприємництва в м. Кременець на 2019–2020 рр. (довідка № 302/02–27 від 14.12.2020 р.); Управління стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради у процесі актуалізації Стратегічного плану розвитку Тернопільської міської територіальної громади до 2029 р. (довідка № 329/2 від 14.12.2020 р.); Тернопільської обласної ради для актуалізації обласної Програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2019–2020 рр. (довідка № 04–1523 від 15.12.2020 р.).

Теоретичні, методичні та практичні розробки дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Західноукраїнського національного університету при викладанні дисциплін: «Управління проектами», «Інноваційний менеджмент», «Фінанси домогосподарств», «Технології управління фінансами домогосподарств» (довідка № 126–31/1943 від 11.12.2020 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною працею. Всі наукові положення, висновки та пропозиції, які винесено на захист, одержано автором самостійно. З наукових праць, виданих у співавторстві, використано лише ті положення, які є результатом особистої наукової діяльності здобувача. Особистий науковий внесок дисертанта у наукових працях, виконаних у співавторстві, конкретизовано у списку публікацій за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертації доповідалися, обговорювалися та отримали схвальні відгуки на 11 міжнародних науково-практичних конференціях: «Наукові відкриття та фундаментальні наукові дослідження: світовий досвід» (м. Полтава, 20 травня 2019 р.); «Тридцять сьомі економіко-правові дискусії (економічне спрямування)» (м. Львів, 28 травня 2019 р.); «Світ економічної науки» (м. Тернопіль, 30 травня 2019 р.); «Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та права в сучасних умовах» (м. Полтава, 1 червня 2019 р.); «Розвиток сучасних технологій та наукового потенціалу світу» (Лондон, Великобританія, 29 липня 2019 р.); «Наукові дискусії: проекти, стратегії та розвиток» (Единбург, Шотландія, 25 жовтня 2019 р.); «Сорок перші економіко-правові дискусії (економічне спрямування)» (м. Львів, 29 жовтня 2019 р.); «Розвиток індустрії гостинності та міжнародного бізнесу: сучасний стан і перспективи» (м. Тернопіль, 22 травня 2020 р.); «Трансформація суспільних наук: соціально-економічний, лінгвістичний, політичний та IT-виміри» (м. Дніпро, 11 вересня 2020 р.); «Дистанційні інструменти та алгоритми експериментальних і теоретичних наукових досліджень» (Будапешт, Угорщина, 18 вересня 2020 р.); «П'ятдесяті економіко-правові дискусії» (м. Львів, 25 вересня 2020 р.).

Публікації. Результати дисертації опубліковано у 25 наукових працях (з них 3 у співавторстві) загальним обсягом 10,6 друк. арк., з яких особисто автору належить 10,3 друк. арк., у тому числі: 2 статті – у зарубіжних періодичних наукових виданнях загальним обсягом 1,5 друк. арк., 9 статей – у наукових фахових виданнях України загальним обсягом 5,4 друк. арк. (7 з них входять до міжнародних наукометричних баз), 14 праць апробаційного характеру загальним обсягом 3,4 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний текст дисертації становить 205 сторінок. Дисертація містить 46 рисунків, 21 таблицю (з них 5 рисунків і 3 таблиці розміщені на окремих сторінках), 24 додатки на 180 сторінках. Список використаних джерел містить 350 найменувань і розміщений на 33 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико-концептуальні основи управління підприємницькою діяльністю домогосподарств**» запропоновано трактування понять «управління підприємницькою діяльністю», «доходи домогосподарств від підприємницької діяльності», «управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності», «стратегія управління доходами» тощо. Модифіковано види функцій управління та їх взаємозв'язки, виокремлено групи принципів управління, визначено основні концепти управління бізнесом за Agile, Scrum, Kanban, XP, Lean, обґрунтовано функції та ступінь участі домогосподарств в управлінні бізнесом, запропоновано класифікацію бізнес-орієнтованих домогосподарств.

Проведено теоретичне узагальнення основних засад управління підприємницькою діяльністю домогосподарств. Встановлено, що управління підприємницькою діяльністю – це сукупність орієнтованих на стратегічну перспективу прямих і опосередкованих економічних дій суб'єкта господарювання, які включають гнучкі інструменти та методи планування, організації, регулювання, контролю, мотивації і оптимального використання матеріальних, фінансових, інтелектуальних ресурсів бізнесу з метою підвищення конкурентоспроможності, досягнення маневреності та довготривалого позитивного економічного ефекту.

Крім авторських визначень функцій управління (планування, прогнозування, організаційної, координаційної, мотивації, контролю, регулювання), додатково виділено функцію інноваційного та гнучкого розвитку, яка базується на застосуванні методів гнучкого управління бізнес-процесами, інноваційного та нестандартного мислення учасників бізнесу, командній роботі, поетапному контролю і рефакторингу результатів. Функцій управління згруповано за рівнем здійснення: вищої ланки, середньої ланки, «прямого виробництва», змішаного типу. Принципи управління згруповано за їх впливом на бізнес (рис. 1).

Рис. 1. Принципи управління бізнесом за групами його розвитку

Встановлено, що домогосподарства здійснюють: пряме управління власним бізнесом через втручання у господарські процеси; опосередковане управління – управління бізнесом делегується довіреній особі, а домогосподарство здійснює непрямий вплив на бізнес-процеси, отримує доходи, але не є учасником господарських процесів; комбіноване управління.

В українських суб'єктів господарювання управління підприємницькою діяльністю переважно здійснюється через традиційні методи управління бізнесом – комбінування адміністративних, економічних та соціально-психологічних методів. З огляду на це, зроблено висновок, що найбільш ефективними для управління бізнесом домогосподарств будь-якої форми власності є методи Agile, Scrum, Kanban, XP та концепція Lean, які виділено в окрему категорію методів інноваційного розвитку, окреслено їх основні інструменти та процеси побудови гнучкого управління бізнесом для адаптації до умов українського підприємництва.

Бізнес та підприємницькі доходи домогосподарств досліджуються не комплексно, адже сімейний бізнес зводиться до аналізу мікропідприємництва, а управління приватними організаціями – до вивчення суб'єктів макроекономіки. Це зумовило необхідність застосування комплексного науково-методичного підходу до управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності з точки зору участі власника(-ків) в управлінні бізнесом будь-якої форми власності.

Оскільки під підприємницькою діяльністю домогосподарств визначено ініціативну, самостійну, інноваційно орієнтовану, здійснювану під власну відповідальність та під усвідомлений ризик діяльність з прямого або опосередкованого управління бізнесом, то доходами домогосподарств від підприємницької діяльності визнано сукупність надходжень вартісного характеру за певний період, які формуються у процесі здійснення економічних відносин домогосподарств з іншими суб'єктами господарювання на відповідних економічних ринках, збільшують активи домогосподарства, можуть бути спрямовані на розвиток власного бізнесу, інвестування тощо. Отже, «управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності» – це сукупність прямих та опосередкованих економічних дій суб'єкта господарювання щодо регулювання підприємницьких процесів та економічних відносин як всередині власної економічної системи, так і на зовнішніх ринках з метою формування та ефективного використання прибутку або досягнення інших економічних цілей.

Виділено організаційно-рефлексивну функцію домогосподарств – комплексне вміння управляти підприємницькою діяльністю різних напрямків діяльності та величини. З точки зору участі домогосподарств в економічних процесах виділено окремою класифікаційною одиницею домогосподарства мінливого типу, які здатні адаптувати свою економічну поведінку від активної, стандартної до пасивної і навпаки, залежно від умов ринку. З урахуванням особливостей розвитку вітчизняної економіки виокремлено категорію «нових підприємців». Удосконалено класифікацію домогосподарств за критерієм їх участі в управлінні бізнесом та за його величиною: власники бізнесу макромасштабу, власники середнього бізнесу, власники мікробізнесу, дрібні бізнесмени, підприємницькі осередки, феномени тіньової економіки, мультигосподарства.

Формування стратегій та стратегічного управління бізнесом домогосподарств має здійснюватися на засадах комплексності, періодичності, альтернативності. Під стратегією управління доходами визначено комплексний інтегрований набір управлінських рішень, які в коротко- та довгостроковій перспективах зорієнтовані на забезпечення максимального рівня дохідності, який дозволить покрити очікувані та спонтанні витрати бізнесу та отримати цільовий рівень прибутковості. Стратегічне управління – комплексний процес управління бізнесом у коротко- та довгостроковій перспективах щодо планування, організації, регулювання, контролю, інноваційного та гнучкого розвитку діяльності суб'єкта господарювання, що дозволяє коректно будувати та компонувати набір рішень щодо прагнення до перемоги та способів її досягнення, поля гри, ключових компетенцій і системи оплати праці, передбачає інтервальну оцінку результатів та коригування стратегічної поведінки у просторі.

У другому розділі «Прагматика формування доходів домогосподарств від підприємницької діяльності» досліджено структуру і динаміку доходів домогосподарств від підприємницької діяльності та фінансових результатів досліджуваних товариств, запропоновано класифікацію факторів впливу на управління, оцінено факторні впливи на показники діяльності сукупного приватного бізнесу та досліджуваних товариств.

Визначено, що для повноцінного аналізу доходів домогосподарств від підприємницької діяльності доцільно враховувати такі категорії доходів як: доходи домогосподарств від підприємницької діяльності, доходи від продажу сільськогосподарської продукції, доходи від власності та сукупні показники доходів вітчизняного приватного бізнесу. Виходячи з цього, запропоновано ввести додаткову аналітику збору і консолідації статистичних даних за ключовими показниками: домогосподарство-власник бізнесу, ступінь участі в управлінні, сукупні доходи, сукупні витрати, сукупний фінансовий результат, виведена вартість доходу, а для їх оприлюднення застосовувати коригуючі коефіцієнти.

Встановлено, що у 2018 р. порівняно із 2014 р. у структурі грошових доходів і сукупних ресурсів (табл. 1) доходи домогосподарств: від підприємницької діяльності зросли майже вдвічі; від продажу сільськогосподарської продукції та від власності – майже втричі. Попри це зафіксовано їх нерівномірний приріст за геолокацією.

Таблиця 1

Доходи домогосподарств від підприємницької діяльності у 2014–2018 рр.

Показник (у середньому за місяць на домогосподарство) / Рік	Доходи від підприємницької діяльності, грн.	Приріст ланцюговий, грн.	Доходи від продажу сільськогосподарської продукції, грн.	Приріст ланцюговий, грн.	Доходи від власності, грн.	Приріст ланцюговий, грн.
2014	238,5	-	148,84	-	44,41	-
2015	286,19	47,69	178,18	29,34	58,89	14,48
2016	325,14	38,95	186,59	8,41	89,92	31,03
2017	365,32	40,18	241,5	54,91	111,95	22,03
2018	592,77	227,45	248,4	6,9	130,3	18,35

Дослідивши доходи, витрати та фінансові результати сукупного приватного бізнесу у 2014–2019 рр. (рис. 2), встановлено, що оскільки приріст сукупних

доходів перевищив приріст сукупних витрат на 25,8%, вітчизняний приватний бізнес подолав точку збитковості 2014–2015 рр. За умови покращення економічної ситуації в країні очікуватиметься подальше зростання його фінансових результатів.

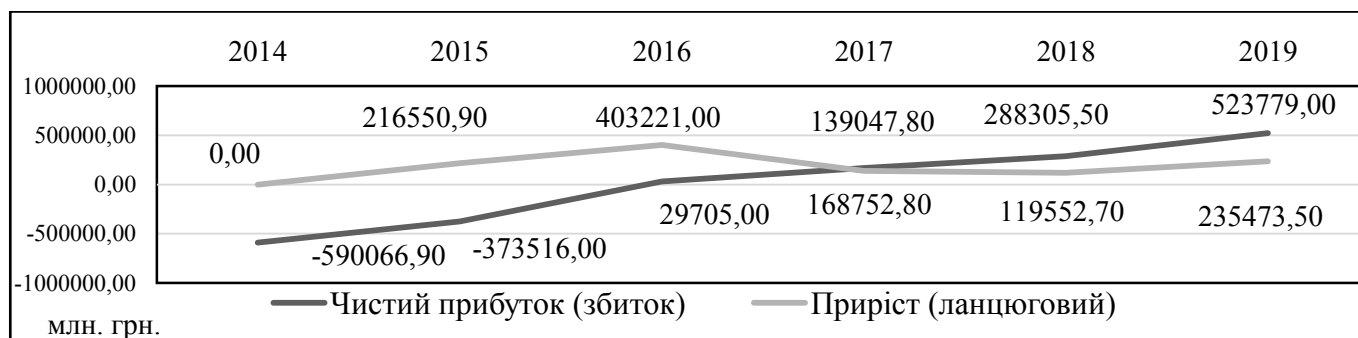

Рис. 2. Фінансові результати приватного бізнесу у 2014–2019 рр.

За результатами аналізу високі показники майна, капіталу та фінансових результатів встановлено у товариств «Логістик Трейд Україна», «Мрія Фармінг Поділля», «Мрія Фармінг Львів». Товариства «Мрія Фармінг Тернопіль» і «Мрія Фармінг Буковина» характеризуються достатнім рівнем показників структури майна та капіталу, а їх фінансові результати за позитивної динаміки залишилися незадовільними. Це стало базою для аналізу економічних показників діяльності, зокрема коефіцієнтів фінансової автономії, ліквідності, платоспроможності тощо.

Окреслено теоретичні та методичні аспекти формування факторних впливів на управління доходами та бізнесом домогосподарств та запропоновано авторське тлумачення їх груп та різновидів. За характером впливу на управління бізнесом фактори поділено на дві групи: група факторів впливу прямого управління, які на пряму залежать від здійснюваних політик управління бізнесом, в рамках якої виділено внутрішні та зовнішні фактори, що класифіковано на виробничі і невиробничі, серед яких виділено екстенсивні та інтенсивні; група факторів незалежного впливу, які не залежать від внутрішніх політик управління бізнесом, в рамках якої виділено внутрішні та зовнішні фактори.

За результатами проведеного кореляційно-регресійного аналізу зовнішніх факторів впливу (індекс інфляції, ВВП та індекс девальвації гривні) встановлено, що на доходи домогосподарств від підприємницької діяльності, від продажу сільськогосподарської продукції, від власності та на сукупний чистий фінансовий результат приватного бізнесу у 2014–2019 рр. найбільший ступінь впливу мав рівень ВВП, а досліджувані товариства є найбільш чутливими до інфляційних процесів.

Встановлено, що більш стійкими та захищеними від факторних впливів є підприємці великого, середнього бізнесу та економічно розвинених регіонів. Підприємці малого та мікробізнесу є найбільш чутливими до факторних впливів, що відчувається у менш розвинених регіонах в залежності від галузі та геолокації.

Використовуючи інструменти економічного аналізу, зокрема за моделями факторного аналізу чистого фінансового результату, фінансового результату від операційної діяльності, рентабельності тощо, у товариствах проаналізовано та обґрунтовано факторні впливи на управління доходами і бізнесом. Оцінювання міцності фінансового стану товариств (табл. 2) дозволило встановити зростання їх економічного потенціалу та ефективності використання майнових ресурсів.

Аналіз товариств на дотримання «золотого правила економіки підприємства»

Товариство / Рік / Показник	ТОВ «Логістик Трейд Україна»	ТОВ «Мрія Фармінг Поділля»	ТОВ «Мрія Фармінг Львів»	ТОВ «Мрія Фармінг Тернопіль»	ТОВ «Мрія Фармінг Буковина»
	2016–2019	2016–2019	2016–2019	2016–2019	2016–2019
«Золоте правило економіки підприємства» – ТЧП > ТЧД > ТА > 100%					
Темп зростання активів, % (ТА)	851,0	437,7	357,38	578,8	1496,2
Темп зростання чистого доходу від реалізації, % (ТЧД)	5981,5	245,2	69310,62	3840,4	6395,6
Темп зростання фінансового результату, % (ТЧП)	2040,0	108,38	911,5	-236,9	-1523,2
Результат:	ТЧП<ТЧД> >ТА>100%	ТЧП<ТЧД< <ТА>100%	ТЧП<ТЧД> >ТА>100%	ТЧП<ТЧД> >ТА>100%	ТЧП<ТЧД> >ТА>100%

У третьому розділі **«Проблеми та перспективи управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності»** обґрунтовано різновиди загальних стратегій управління бізнесом за рівнями управління, розроблено модель стратегічного управління «Каскад квадратів» та «Метод ефективного розвитку», запропоновано алгоритми оцінювання ефективності управління бізнесом, визначено рекомендації щодо автоматизації управління бізнесом та критерії оцінювання її якості.

Акцентовано увагу на комплексності набору стратегічних рішень на коротко- та довгострокові періоди. Загальні стратегії управління бізнесом класифіковано за рівнями: стратегії напрямків діяльності; бізнес-стратегії, в рамках яких виділено фінансову, виробничу, маркетингову, кадрову, інформаційну стратегії, стратегії збуту, управління змінами, «бізнес-середовища», інноваційності тощо; локальні стратегії, які є самостійними або вбудованими; стратегії результативності, що містять стратегію управління прибутком, доходами, витратами. Встановлено, що стратегія управління доходами функціонує комплексно на усіх рівнях загальних стратегій.

Запропоновано ревалентну до умов сучасної економіки модель стратегічного управління приватним бізнесом «Каскад квадратів», яка може змінюватися залежно від особливостей і величини бізнесу домогосподарств та є циклічною. Етапами стратегічного управління за цією моделлю визначено: формування (уточнення) рівнів управління; інформаційне забезпечення; вибір (уточнення) місії, цілей бізнесу; визначення (уточнення) загальної стратегії (стратегічних альтернатив); формування та коригування стратегій (стратегічних альтернатив); визначення елементів стратегічного управління; вибір (коригування) підходів, методів та підсистем управління; впровадження (уточнення) стратегічного управління; стратегічний контроль; коригування системи стратегічного управління; диверсифікація ризиків.

У системі управління підприємницькою діяльністю верхнім рівнем визначено ступінь участі домогосподарства в управлінні бізнесом, другим – стратегічне управління, третім – використання інструментів управління, зокрема методів управління бізнесом. Враховуючи сутність управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності та ступінь участі домогосподарств в управлінні

власним бізнесом будь-якої організаційно-правової форми, напряму діяльності, величини, розроблено модель «Метод ефективного розвитку» (рис. 3).

Рис. 3. «Метод ефективного розвитку» в управлінні бізнесом

До підготовчого блоку етапів управління за «Методом ефективного розвитку» віднесено такі етапи: визначення/перегляд управлінських завдань на коротко-, середньо- і довгострокові періоди; формування складу команд/ролей; визначення/перегляд схем мотивації/ключових показників ефективності; визначення/перегляд спринтів/беклогу; визначення типів робіт та обмежень; інкрементальний поділ бізнес-процесів; формування користувацьких історій, класів обслуговування, WIP-лімітів. Блок впровадження сформовано з етапів: виконання спринта; паралельний запуск процесів за спринтами; аналіз поточного стану справ; рефлексія; визначення причин і обмеження кількості незавершених завдань/процесів; обробка невпорядкованих дій; усунення поточних проблем; демонстрація отриманих результатів. До заключного блоку включено етапи: аналіз і оцінка отриманих результатів; аналіз причин виникнення буферів; аналіз можливих наслідків; обговорення шляхів вирішення проблем; усунення проблем; диверсифікація ризиків; формування кейсу методичних коректив; зміна (уточнення) етапів управління. Залежно від величини бізнесу окремі етапи за цим методом можуть спрощуватися.

Запропоновано необхідність впровадження змін в управління бізнесом (С) визначати за показниками: відкритість працівників до змін (Р), реальність дедлайнів введення змін (D), задоволеність поточним станом справ (Z), наявність стратегії майбутніх змін ((S), підтримка інноваційності та експериментальності (Ie), готовність автоматизувати зміни (A), заохочення змін організацією (K), економічна вигода, реальність бюджету впровадження змін (B):

$$P * D < Z * S < Ie * A < K * B = C . \quad (1)$$

Ефективність управління після впровадження змін (EU) запропоновано визначати за показниками: задоволеність працівників змінами (Pk), виконання планових дедлайнів (Dk), загальна задоволеність станом справ після впровадження змін (Zk), дотримання стратегії (Sk), задоволеність впровадженими інноваціями (Iek), задоволеність автоматизацією бізнес-процесів (Ak), задоволеність управлінського апарату змінами (Kk), одержання очікуваної економічної вигоди, оптимальність фінансування нововведень (Bk):

$$Pk * Dk < Zk * Sk < Iek * Ak < Kk * Bk = EU. \quad (2)$$

Одним із ключових інструментів управління є автоматизація бізнесу, яку класифіковано за глибиною: первинна, факторна, глибока, повна. Розроблено рекомендації для автоматизації управління підприємницькою діяльністю домогосподарств (табл. 3).

Таблиця 3

Автоматизація управління підприємницькою діяльністю домогосподарств залежно від величини бізнесу та участі власника в управлінні

Вид бізнесу за критерієм величини та участі власника в управлінні / Програмний продукт для автоматизації бізнесу	Мульти-господарства	Феномени тіньової економіки	Підприємницькі осередки	Дрібні бізнесмени	Власники мікробізнесу	Власники середнього бізнесу	Власники бізнесу макромасштабу
SAP	+	-	-	-	-	+	+
Oracle	+,-	+,-	-	+,-	+,-	+,-	+,-
IT-Enterprise	+,-	-	-	-	+,-	+,-	+,-
Microsoft Dynamics	+,-	+,-	-	+,-	+,-	+,-	-
BAS Малий бізнес	-	+,-	+	+	+	-	-
BAS Роздрібна торгівля	+,-	+,-	+	+	+	+	+,-
BAS Бухгалтерія	+,-	+,-	+	+	+	+,-	+,-
BAS Бухгалтерія КОПІ	+	+,-	+,-	+,-	+	+	+,-
BAS Управління торгівлею	+	+,-	+	+	+	+	+,-
BAS Комплексне управління підприємством	+	-	-	-	+,-	+	+,-
BAS ERP	+	-	-	-	-	+	+
BAS Управління холдингом	+	-	-	-	-	+	+
BAS Документообіг КОПІ	+	+,-	+,-	+,-	+	+	+
Хмарні технології	+	+	+	+	+	+,-	+,-
Мобільні додатки	+	+	+	+	+	+	+
Інші додаткові програмні продукти	+	+	+,-	+	+	+	+

Основні принципи та етапи автоматизації управління бізнесом адаптовано до «Методу ефективного розвитку». Необхідність та готовність до автоматизації (А) управління бізнесом рекомендовано визначати за показниками: готовність до автоматизації працівників та управлінців (Р), реальність дедлайнів (D),

задоволеність поточною автоматизацією (Z), економічна вигода або реальність бюджету (B):

$$Z < P < D < B = A. \quad (3)$$

Оцінювання ефективності автоматизації бізнесу запропоновано виконувати за показниками: задоволеність працівників та управлінців якістю автоматизації (P_k), виконання дедлайнів (D_k), задоволеність станом бізнес-процесів після автоматизації (Z_k), задоволення очікуваної економічної вигоди та виконання бюджету (B_k):

$$Z_k < P_k < D_k < B_k = EA. \quad (4)$$

Алгоритми оцінювання ефективності управління бізнесом та автоматизацією до та після змін успішно адаптовано у діяльності досліджуваних товариств, що доводить якість та повноту наборів запропонованих показників.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, яке полягає у поглибленні теоретико-методичних засад та наданні науково-прикладних рекомендацій стосовно управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності. Результати дослідження дають підстави сформулювати такі висновки:

1. Управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності ґрунтується на ступені їх участі в управлінні бізнесом, яке може здійснюватися через пряму, опосередковану або комбіновану участь домогосподарств в управлінні власним бізнесом будь-якої форми власності, напрямку діяльності та величини. Це дозволило встановити, що управління бізнесом домогосподарств має здійснюватися на основі принципів групи ефективного розвитку, використовуючи в якості підґрунтя принципи групи сталого розвитку та враховуючи допоміжні інструменти принципів групи латентного розвитку. Серед функцій управління важливо надавати перевагу функції інноваційного та гнучкого розвитку. У свою чергу, управління підприємницькою діяльністю являє собою сукупність орієнтованих на стратегічну перспективу прямих і опосередкованих економічних дій суб'єкта господарювання, які включають гнучкі інструменти та методи планування, організації, регулювання, контролю, мотивації і оптимального використання матеріальних, фінансових, інтелектуальних ресурсів бізнесу з метою підвищення конкурентоспроможності, досягнення маневреності та довготривалого позитивного економічного ефекту.

2. В умовах сучасної економіки потрібно акцентувати увагу на показнику гнучкості бізнесу, тобто на протизагальненні традиційним доцільно використовувати нові методи та концепції гнучкого управління бізнесом, серед яких Agile, Scrum, Kanban, XP та Lean, які довели універсальність та ефективність на багаторічному досвіді зарубіжних компаній. Кожен із цих методів базується на наборах власних інструментів і практик управління та буде ефективним в управлінні бізнесом власним домогосподарств: великим, середнім, малим і мікробізнесом, підприємницькою діяльністю фізичних осіб-підприємців тощо.

3. Сутність домогосподарств як учасників бізнесу будь-якої організаційно-правової форми, напрямку діяльності та величини має визначатися під ракурсом

комплексного дослідження управління їх бізнес-процесами як суб'єктів макро- та мікропідприємництва. Підприємницька діяльність домогосподарств – ініціативна, самостійна, інноваційно орієнтована, здійснювана під власну відповідальність та під усвідомлений ризик діяльність з прямого або опосередкованого управління власним бізнесом. Під доходами домогосподарств від підприємницької діяльності необхідно розуміти сукупність надходжень вартісного характеру, які формуються у процесі здійснення економічних відносин домогосподарств з іншими суб'єктами господарювання на відповідних економічних ринках, збільшують активи домогосподарства, можуть бути спрямовані на розвиток власного бізнесу. Класифікація домогосподарств за критерієм їх участі в управлінні бізнесом і за його величиною та групування функцій управління бізнесом домогосподарств за рівнем їх здійснення дали змогу сформуванню науково-методичний підхід до сутності поняття «управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності» як сукупності прямих та опосередкованих економічних дій суб'єкта господарювання щодо регулювання підприємницьких процесів та економічних відносин як всередині власної економічної системи, так і на зовнішніх ринках з метою формування й ефективного використання прибутку або досягнення інших економічних цілей.

4. Ключовим напрямком збільшення прибутковості бізнесу домогосподарств є якісно побудована стратегія та стратегічне управління бізнесом, базовими ознаками яких є комплексність, періодичність, альтернативність та цільове призначення. Стратегія управління доходами – це комплексний інтегрований набір рішень, які в коротко- та довгостроковій перспективі зорієнтовані на забезпечення максимальної дохідності, що дозволить покрити очікувані та спонтанні витрати бізнесу та отримати цільовий рівень прибутковості. Стратегічне управління має акцентувати увагу на наборі рішень щодо прагнення до перемоги та способів її досягнення, поля гри, ключових компетенцій і системи оплати праці, передбачати інтервальну оцінку отриманих результатів та коригування стратегічної поведінки бізнесу у просторі.

5. В цілях комплексного дослідження доходів домогосподарств від ведення бізнесу будь-якої організаційно правової форми, напрямку діяльності та величини доцільно аналізувати підприємницькі доходи, які домогосподарства отримують в якості фізичних осіб, підприємців та власників юридичних організацій. В Україні мають місце позитивні тренди та перспективи зростання доходів домогосподарств. Для цілей аналізу важливо використовувати запропоновану додаткову аналітику збору і консолідації даних про доходи домогосподарств від підприємницької діяльності за ступенем їх участі в управлінні власним бізнесом.

6. За характером впливу на управління бізнесом домогосподарств фактори впливу можуть бути ревалентними або неревалентними, що зумовлює можливість спрогнозувати чи мінімізувати їх дію, а також проявлятися як постійне, тимчасове чи разове явище, що призводить до катастрофічних, локальних чи мінімалістичних наслідків. Застосування кореляційно-регресійного аналізу сприяло виявленню основних факторних впливів на доходи від бізнесу домогосподарств. Засоби кореляційно-регресійного та економічного аналізу у досліджуваних товариствах дали змогу виявити високу чутливість до інфляції та коливань показників структури фінансових результатів.

7. Стратегія управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності має розглядатися комплексно на рівні загальної стратегії управління, а також за рівнями управління як складова стратегій напрямків діяльності, бізнес-стратегії, локальних стратегій. Застосування комплексного підходу до управління доходами домогосподарств дозволило розробити модель стратегічного управління «Каскад квадратів», етапи якої ґрунтуються на засадах циклічності та стратегічній альтернативності, змінюються залежно від особливостей та величини бізнесу.

8. Враховуючи сутність управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності, у системі управління підприємницькою діяльністю верхнім рівнем є ступінь участі домогосподарства в управлінні бізнесом, другим – стратегічне управління, третім – інструменти управління. Ефективним інструментом управління є «Метод ефективного розвитку», який ґрунтується на засадах методів інноваційного розвитку та враховує рекомендації щодо їх застосування в управлінні великим, середнім, малим та мікробізнесом з точки зору домогосподарств як власників бізнесу будь-якої організаційно правової форми, напрямку діяльності і величини, які можуть здійснювати пряме, опосередковане або комбіноване управління ним. Блоки управління за цим методом містять етапи, які функціонують на засадах комплексності, циклічності та гнучкості бізнесу. Це становить науково-методичний підхід до формування сутності комплексного управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності.

9. Оцінювання ефективності управління бізнесом має проводитися до та після впроваджених змін з використанням розробленого набору ключових показників та алгоритмів. Це показує, що відкритість управлінського апарату до оптимізації діяльності та розуміння очікуваної економічної вигоди зумовлюють необхідність використання інновацій, експериментальність та автоматизацію бізнес-процесів, що є засобом для реалізації стратегії та покращення розвитку бізнесу, оптимізує дедлайни виконання бізнес-процесів і зменшує опір персоналу до нововведень та у підсумку відображає готовність бізнесу до змін. Задоволеність управлінського апарату змінами у діяльності та отримана економічна вигода показують ефективність використання інновацій і доцільність автоматизації бізнес-процесів, відображають ефективність дотримання стратегії, рівень покращення поточного стану справ бізнесу та дедлайнів виконання бізнес-процесів, що стимулює задоволеність персоналу нововведеннями, а у підсумку свідчить про ефективність управління бізнесом.

10. Автоматизацію управління бізнесом домогосподарств доцільно проводити на базі програмних продуктів BAS, а для управління нею адаптувати засади «Методу ефективного розвитку». Показники та алгоритми оцінювання ефективності управління автоматизацією показали, що незадоволеність поточним рівнем автоматизації бізнесу та відкритість ключових користувачів до змін породжує необхідність оптимізувати дедлайни виконання бізнес-процесів і покращити очікувані економічні вигоди, свідчить про необхідність автоматизації змін. В свою чергу, задоволеність якістю впровадженої автоматизації і станом бізнес-процесів після змін показує рівень оптимізації дедлайнів на виконання бізнес-процесів, позитивно впливає на приріст економічних вигод і відображає ефективність автоматизації загалом.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Перит І. О. Аналіз динаміки та факторів впливу на доходи домогосподарств від підприємницької діяльності в умовах сучасної економіки. *Сталий розвиток економіки*. 2016. Вип. 1 (30). С. 214–221 (0,6 д. а.).
2. Перит І. О. Інновації SKRUM у контексті управління вітчизняним бізнесом. *WORLD SCIENCE. Multidisciplinary Scientific Edition (Poland)*. Warsaw: RS Global, 2019. Vol. 2, № 7 (47). Р. 10–19 (0,8 д. а.).
3. Перит І. О. Перспективи впровадження Kanban в управління бізнесом вітчизняних суб'єктів господарювання. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2019. № 8. С. 218–228 (0,7 д. а.).
4. Брич В. Я., Перит І. О. Теоретико-концептуальні основи управління вітчизняним підприємництвом. *Економічний простір: зб. наук. праць*. 2019. № 146. С. 82–99 (0,6 д. а. / 0,5 д. а., внесок автора: досліджено та обґрунтовано сутність і функції управління бізнесом).
5. Брич В. Я., Перит І. О. Основи управління бізнесом вітчизняних суб'єктів господарювання. *Вчені записки Університету «КРОК»*. Серія «Економіка». 2019. Вип. № 3 (55). С. 82–93 (0,7 д. а. / 0,6 д. а., внесок автора: досліджено та обґрунтовано принципи і методи управління бізнесом).
6. Перит І. О. Сутність та управління підприємницькою діяльністю домогосподарств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 20. С. 72–77 (0,5 д. а.).
7. Перит І. О. Економічна сутність домогосподарств як учасників підприємницької діяльності. *Економічний дискурс*. 2019. Вип. 3. С. 66–74 (0,6 д. а.).
8. Перит І. О. Дослідження структури та динаміки показників діяльності вітчизняних приватних підприємств в умовах сучасної економіки. *Інтелект XXI*. 2020. Вип. 3. С. 73–79 (0,5 д. а.).
9. Перит І. О. Сутність і класифікація факторів впливу на підприємницьку діяльність домогосподарств. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2020. № 8. С. 223–230 (0,7 д. а.).
10. Перит І. О., Брич В. Я. Аналіз структури та динаміки доходів домогосподарств від підприємницької діяльності. *«Економіка. Фінанси. Право.»* 2020. № 9. С. 15–24 (0,8 д. а. / 0,7 д. а., внесок автора: досліджено та обґрунтовано динаміку доходів домогосподарств, проведено кореляційно-регресійний аналіз).
11. Перит І. О. Теоретико-концептуальна сутність стратегії та стратегічного управління бізнесом в умовах сучасної економіки. *INTERNATIONAL JOURNAL OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN ECONOMY*. Scientific Edition (Poland). Warsaw: RS Global, 2020. № 4 (31). Р. 66–74 (0,7 д. а.).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

12. Перит І. О. Державне регулювання підприємницької діяльності домогосподарств в Україні. *Світ фінансів*. 2015. Вип. 1. С. 185–192 (0,4 д. а.).
13. Перит І. О. Податкове навантаження як основа детінізації власного бізнесу домогосподарств. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2015. № 3. С. 62–70 (0,4 д. а.).

14. Перит І. О. Зміст та особливості підприємницької діяльності домогосподарств як важливих суб'єктів економічних відносин. *Світ фінансів*. 2015. Вип. 4. С. 152–162 (0,6 д. а.).

15. Перит І. О. Зарубіжний досвід еджайл-управління у вітчизняному бізнесі. *Наукові відкриття та фундаментальні наукові дослідження: світовий досвід*: зб. наук. праць «ЛЮГОΣ» за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 20 трав. 2019 р.). Полтава: ГО «Європейська наукова платформа», 2019. Т. 6. С. 49–56 (0,4 д. а.).

16. Перит І. О. Концепція LEAN як новаторський підхід до управління бізнесом в Україні. *Тридцять сьомі економіко-правові дискусії (економічне спрямування)*: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Львів, 28 трав. 2019 р.). Львів: ФОП Шпак В. Б., 2019. С. 23–28 (0,2 д. а.).

17. Перит І. О. Перспективи впровадження зарубіжного досвіду ХР-управління у діяльність вітчизняного бізнесу. *Світ економічної науки*. Вип. 14: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. економічного спрямування (м. Тернопіль, 30 трав. 2019 р.). Тернопіль, 2019. С. 23–28 (0,3 д. а.).

18. Перит І. О. Основи бізнес-управління. *Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та права в сучасних умовах*: зб. тез доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 01 черв. 2019 р.). Полтава: Центр фінансово-економічних наукових досліджень, 2019. Ч. 1. С. 34–36 (0,1 д. а.).

19. Перит І. О. Методи гнучкого управління підприємницькою діяльністю домогосподарств. *Development of modern technologies and scientific potential of the world: coll. of scientific papers «ЛЮГОΣ» with materials of the International scientific-practical conf.* (London, Great Britain, July 29, 2019). London: NGO «European Scientific Platform», 2019. V. 1. P. 40–44 (0,2 д. а.).

20. Перит І. О. Економічна сутність управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності. *Scientific discoveries: projects, strategies and development: collection of scientific papers «ЛЮГОΣ» with Proceedings of the International Scientific and Practikal Conference* (Edinburg, Scotland, UK, Oktober 25, 2019). Edinburg, UK: European Scientific Platform, 2019. V. 1 P. 25–27 (0,2 д. а.).

21. Перит І. О. Види бізнес-орієнтованих домогосподарств. *Сорок перші економіко-правові дискусії (економічне спрямування)*: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Львів, 29 жовт. 2019 р.). Львів: ФОП Шпак В. Б., 2019. С. 14–16 (0,1 д. а.).

22. Перит І. О. Компоненти Kanban-управління. *Розвиток індустрії гостинності та міжнародного бізнесу: сучасний стан і перспективи*: матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 22 трав. 2020 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2020. С. 191–193 (0,1 д. а.).

23. Перит І. О. Динаміка чистого прибутку та рентабельності вітчизняного бізнесу за галузями. *Трансформація суспільних наук: соціально-економічний, лінгвістичний, політичний та ІТ-виміри*: матеріали міжнар. наук. конф. (м. Дніпро, 11 вер. 2020 р.). Дніпро: Міжнародний центр наукових досліджень, 2020. Т. 1. С. 11–14 (0,2 д. а.).

24. Перит І. О. Динаміка доходів домогосподарств від реалізації підприємницького хисту. *Korseru muszerek es algoritmus tapasztalati es elmeleti*

tudomanyos kutatasi: tudomanyos muvek gyujtemenye a nemzetkozi tudomanyos-gyakorlati konferencia anyagaival (Hang 1) (Budapest, Szeptember 18, 2020). Budapest: Magyarorszag: European Scientific Platforme, 2020. P. 21–23 (0,1 д. а.).

25. Перит І. О. Фактори впливу на прибутковість вітчизняного бізнесу. *П'ятдесяти економіко-правові дискусії: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Львів, 25 вер. 2020 р.). Львів: ФОП Шпак В. Б., 2020. С. 17–20(0,2 д. а.).*

АНОТАЦІЯ

Перит І. О. Управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Західноукраїнський національний університет Міністерства освіти і науки України, Тернопіль, 2021.

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано практичні рекомендації стосовно управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності. Узагальнено основні аспекти управління підприємницькою діяльністю та побудови гнучкого управління бізнесом на основі зарубіжного досвіду. Обґрунтовано сутність домогосподарств як власників бізнесу, розроблено науково-методичний підхід до визначення сутності управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності.

Проведено оцінювання структури і динаміки доходів домогосподарств від підприємницької діяльності та факторних впливів на дохідність приватного бізнесу. Доведено необхідність моніторингу змін середовищ як інструменту для управління доходами бізнесу.

Визначено засади ефективності стратегії та запропоновано модель стратегічного управління бізнесом. Для прогресивного управління підприємницькою діяльністю розроблено «Метод ефективного розвитку». Запропоновано рекомендації для автоматизації управління бізнесом на базі автоматизованих інформаційних систем. Сформовано критерії оцінювання ефективності управління бізнесом до і після впровадження змін.

Ключові слова: домогосподарство, бізнес, підприємницька діяльність, управління доходами домогосподарств від підприємницької діяльності, стратегічне управління, метод ефективного розвитку, автоматизація бізнесу.

АННОТАЦИЯ

Перит И. О. Управление доходами домохозяйств от предпринимательской деятельности. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Западноукраинский национальный университет Министерства образования и науки Украины, Тернополь, 2021.

В диссертационной работе выполнено теоретическое обобщение и предложены практические рекомендации по управлению доходами домохозяйств

от предпринимательской деятельности. Обобщены основные аспекты управления предпринимательской деятельностью и построения гибкого управления бизнесом на основе зарубежного опыта. Обосновано сущность домохозяйств как владельцев бизнеса, разработан научно-методический подход к определению сущности управления доходами домохозяйств от предпринимательской деятельности.

Проведена оценка структуры и динамики доходов домохозяйств от предпринимательской деятельности и факторных влияний на доходность частного бизнеса. Доказана необходимость мониторинга изменений сред как инструмента для управления доходами бизнеса.

Определены принципы эффективности стратегии и предложена модель стратегического управления бизнесом. Для прогрессивного управления предпринимательской деятельностью разработан «Метод эффективного развития». Предложены рекомендации для автоматизации управления бизнесом на базе автоматизированных информационных систем. Сформированы критерии оценки эффективности управления бизнесом до и после внедрения изменений.

Ключевые слова: домохозяйство, бизнес, предпринимательская деятельность, управление доходами домохозяйств от предпринимательской деятельности, стратегическое управление, метод эффективного развития, автоматизация бизнеса.

ABSTRACT

Peryt I. O. Management of households' incomes from entrepreneurial activity. – On the rights of a manuscript.

Dissertation on achieving the scientific degree of the candidate of economic sciences in the specialty 08.00.04 – economics and management of enterprises (by types of economic activity). – West Ukrainian National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Ternopil, 2021.

A theoretical generalization and practical recommendations for solving the scientific and applied problems associated with the management of households' incomes from entrepreneurial activity are provided in the dissertation.

A theoretical generalization and practical recommendations for managing households' incomes from entrepreneurial activity are provided in the dissertation. It was carried out a generalization of the theoretical and conceptual aspects of the management of private entrepreneurial activity.

The definition and the main concepts of business management with methods of an innovative development for their adaptation in the management of entrepreneurial activity of households were analyzed. The function of an innovative and flexible business development is distinguished. It is proposed to group the management functions depending on the level of their implementation. An interpretation of the administrative, economic, social and psychological methods of business management is provided, and moreover, the author offered to allocate a separate methods category of innovative development to which it is attributed the foreign experience of flexible business management with Agile, Scrum, Kanban, XP and the concept of Lean. It is proposed an interpretation of their principles, values, rules, stages and management tools for the adaptation to household business management.

It was established that households carry out: direct, indirect and combined business management. The scientific and methodological approach to the formation of the theoretical and practical definition of the management of households' incomes from entrepreneurial activity were developed. A separate classification unit of the households changing type and a classification of households depending on their participation in business management and according to its size, were developed. The category and conceptual apparatus of business and income management of households was improved.

The structure and the dynamics of households' incomes from the entrepreneurial activity were assessed. It was developed a statistical analysis at a national level and recommended to introduce an additional analysis of collection and consolidation of data on households' incomes from the entrepreneurial activity by the degree of their participation in the management of their own business. A classification of the factors of influence on business management is proposed. Using the tools of correlation, regression and economic analysis, the impact factors were evaluated on the profitability of private business, including an example, where the results of the study were implemented. The main performance indicators were analyzed, a factor analysis of the impact of changes in their dynamics was carried out and proposals for improving the management of their activities were presented.

The classification and the explanation of general business management strategies were clarified. The role of the revenue management strategy in the overall structure of strategies was defined. The bases of the strategy effectiveness were formed and a model of strategic business management, which is based on the principles of cyclicity and on the need to identify strategic alternatives, was proposed.

The "Method of effective development" was developed, which is based on the principles of innovative development methods and taking into account the proposed recommendations for their application in the management of large, medium, small and micro-business from the perspective of households as business owners of any organizational-legal form, activity field and size, carrying out a direct, indirect or combined management. Each management block of this method is divided into stages, which function on the basis of the comprehensiveness, cyclicity and flexibility of the business. The criteria for assessing the effectiveness of the business management, before and after the implementation of the changes, were developed.

The theoretical and methodological definitions of the business management automation, based on the generalization of its objectives, types and purpose, are substantiated. Recommendations for the automation of the business management of households, depending on the size of the business and the degree of their participation in the business management, are proposed. The blocks and stages of business automation management, which are based on the "method of effective development", were defined and substantiated.

Criteria for evaluating the effectiveness of the business automation before and after the introduction of changes have been defined.

Key words: household, business, entrepreneurial activity, management of households' incomes from entrepreneurial activity, strategic management, effective development method, business automation.

Підписано до друку 15.03.2021 р.
Формат 60x90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублюванні.
Умов. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 1,0.
Зам. № А010-21. Тираж 150 прим.

Видавець та виготовлювач
Західноукраїнський національний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль 46009

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 3467 від 23.04.2009 р.*

Видавничо-поліграфічний центр «Університетська думка»
вул. Бережанська, 2, м. Тернопіль 46009
тел. (0352) 47-58-72
E-mail: edition@wunu.edu.ua